

Sterk starten in september met de gouden weken! Webinar basisonderwijs

“De kwaliteit van de verstandhouding tussen leraar en leerlingen is zonder meer één van de hoekstenen van effectief management en misschien zelfs wel dé hoeksteen van het onderwijs.”

– Robert Marzano

Doelen

Ik (her)ken de verschillende fases in het groepsvormingsproces.

Ik krijg inzicht in mijn rol als leraar en zin om het groepsvormingsproces positief te beïnvloeden.

Ik maak kennis met werkvormen die ingezet kunnen worden tijdens de verschillende fases om een hechte klasgroep te bevorderen.

Vademecum Zorgbreed en Kanserijk Onderwijs

VERBINDEND SCHOOLKLIMAAT

Fundament Verbindend schoolklimaat

VERBINDEND SCHOOLKLIMAAT

Een verbindend schoolklimaat zorgt ervoor dat iedereen erbij hoort en zich gewaardeerd en erkend voelt.

Inhoud		
Inleiding	Wat is een verbindend schoolklimaat?	3
1	Hoe maak je als leraar het verbindend schoolklimaat?	5
2	Inzetten op groepsvorming	5
2.1	Inzetten op verbindend gezag	6
2.2	Streven naar een harmonische ontwikkeling bij leerling	7
2.3	Ingrediënten voor verbinding	8
3	Een verbindende houding - gericht op de relatie	8
3.1	Verbindende communicatie	9
3.2		

[Filmpje](#) verbindend schoolklimaat

Fundament Verbindend schoolklimaat

VERBINDEND SCHOOLKLIMAAT

Inzetten op groepsvorming

Inhoud

Inleiding.....

1 Wat is een verbindend schoolklimaat?

2 Hoe maak je als leraar het verschil?

2.1 Inzetten op groepsvorming .....

2.2 Inzetten op verbindend gezag .....

2.3 Streven naar een harmonische ontwikkeling bij elke leerling .....

3 Ingrediënten voor verbinding .....

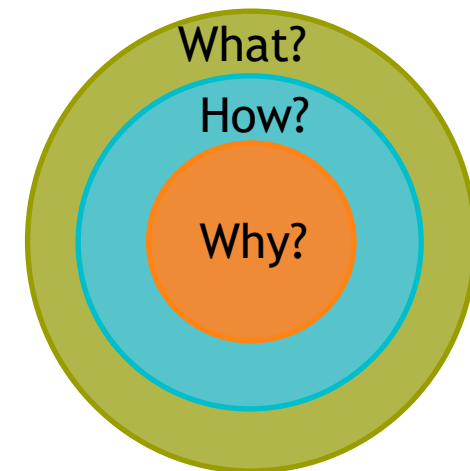
3.1 Een verbindende houding - gericht op de relatie .....

3.2 Verbindende communicatie .....

Waarom?

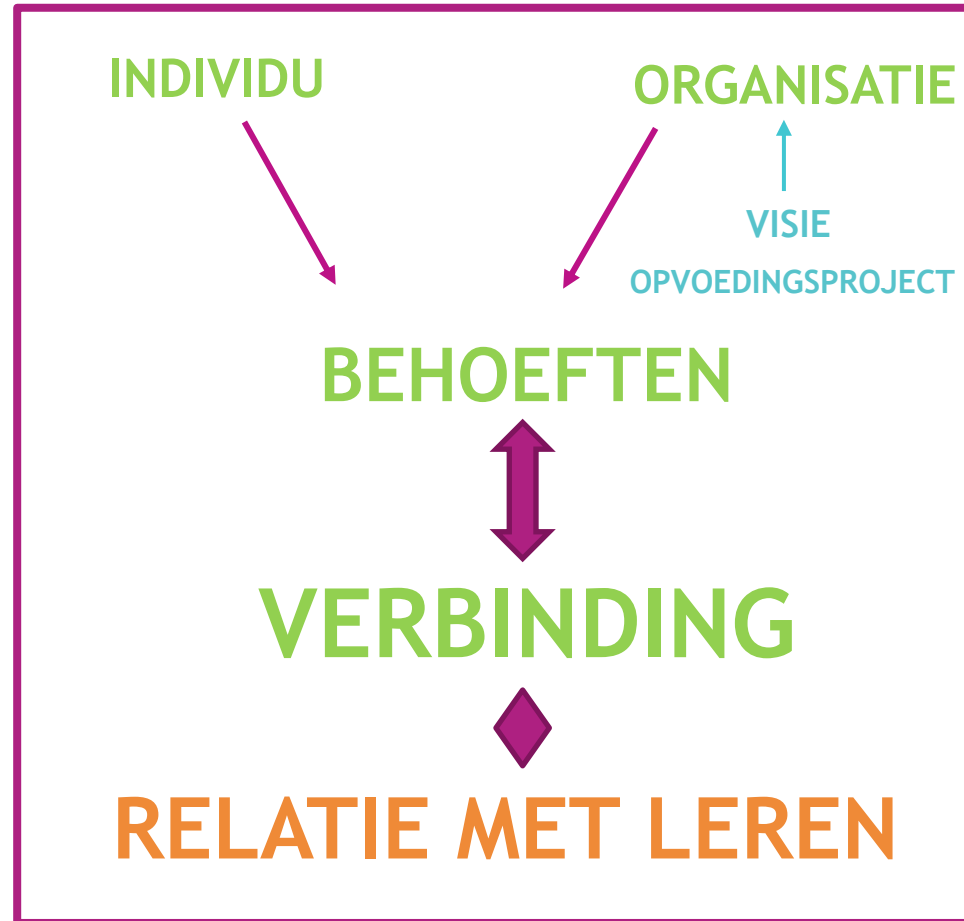
Leren is een individueel proces ...
Onderwijs = SAMEN leren!

= **KLASMANAGEMENT**

Kansen om sterk te starten

Hoe begin ik
eraan...?

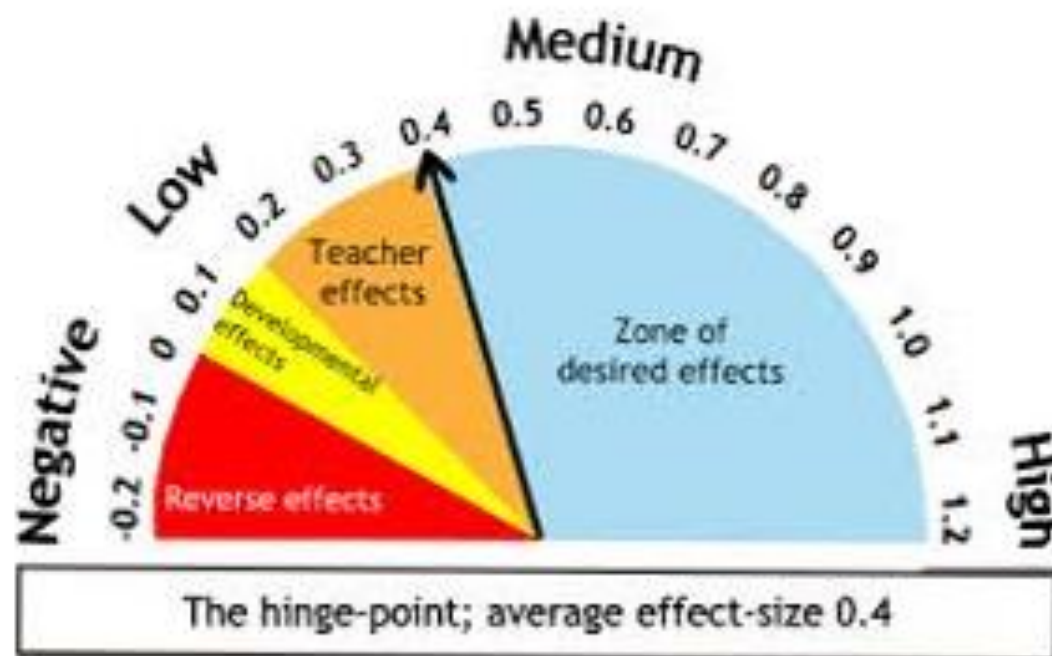

Wetenschappelijk onderzoek

Effectief leren (John Hattie)

Hattie: impact op leerprestaties

TOP 5: de impact op leerprestaties

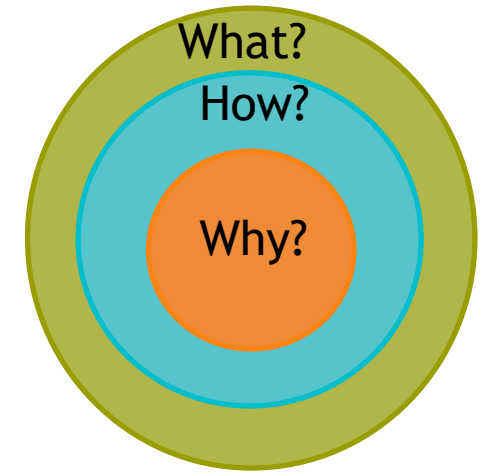
1	Het eigen leerproces leren inschatten	1.44
2	Klassengesprek	0.82
3	Feedback	0.75
4	Relatie leraar-leerling	0.72
5	Studievaardigheden	0.63

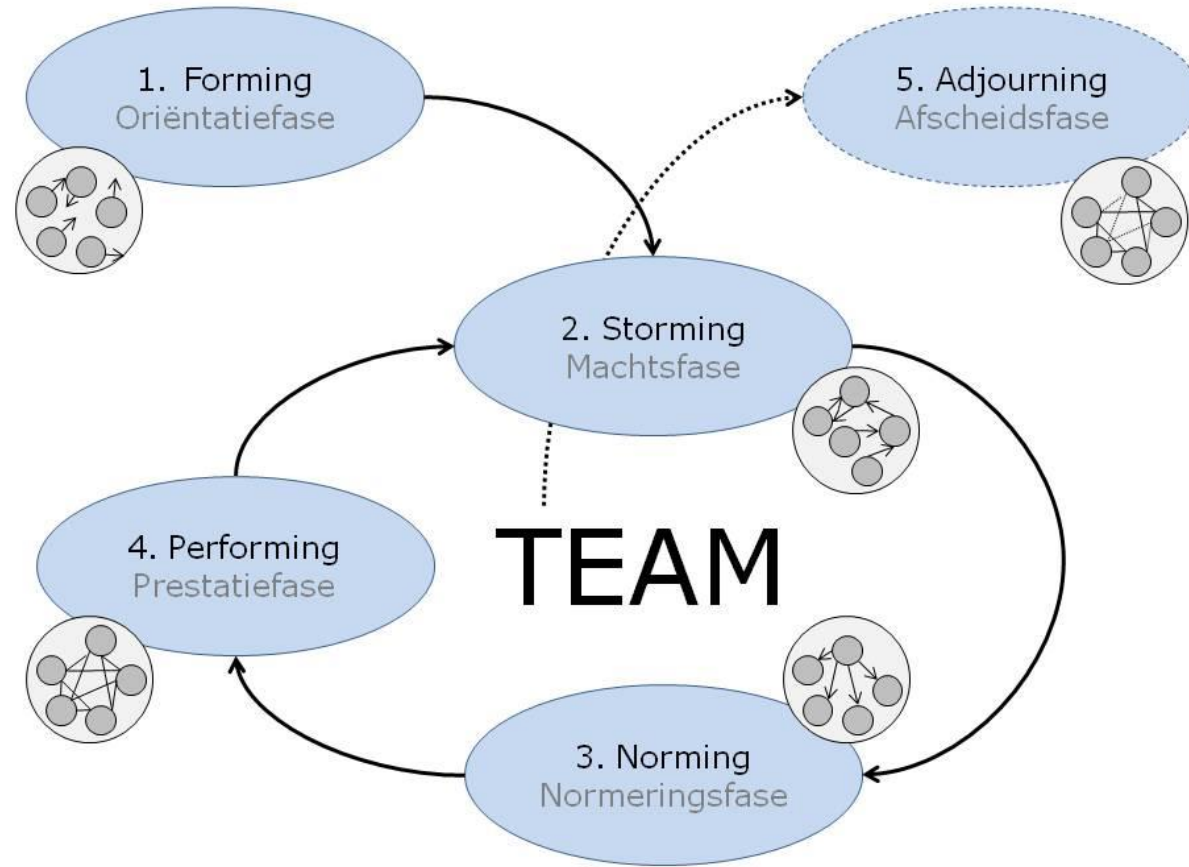
Hoe?

Impact op groepsdynamiek!

Werken vanuit **VERBINDING!**

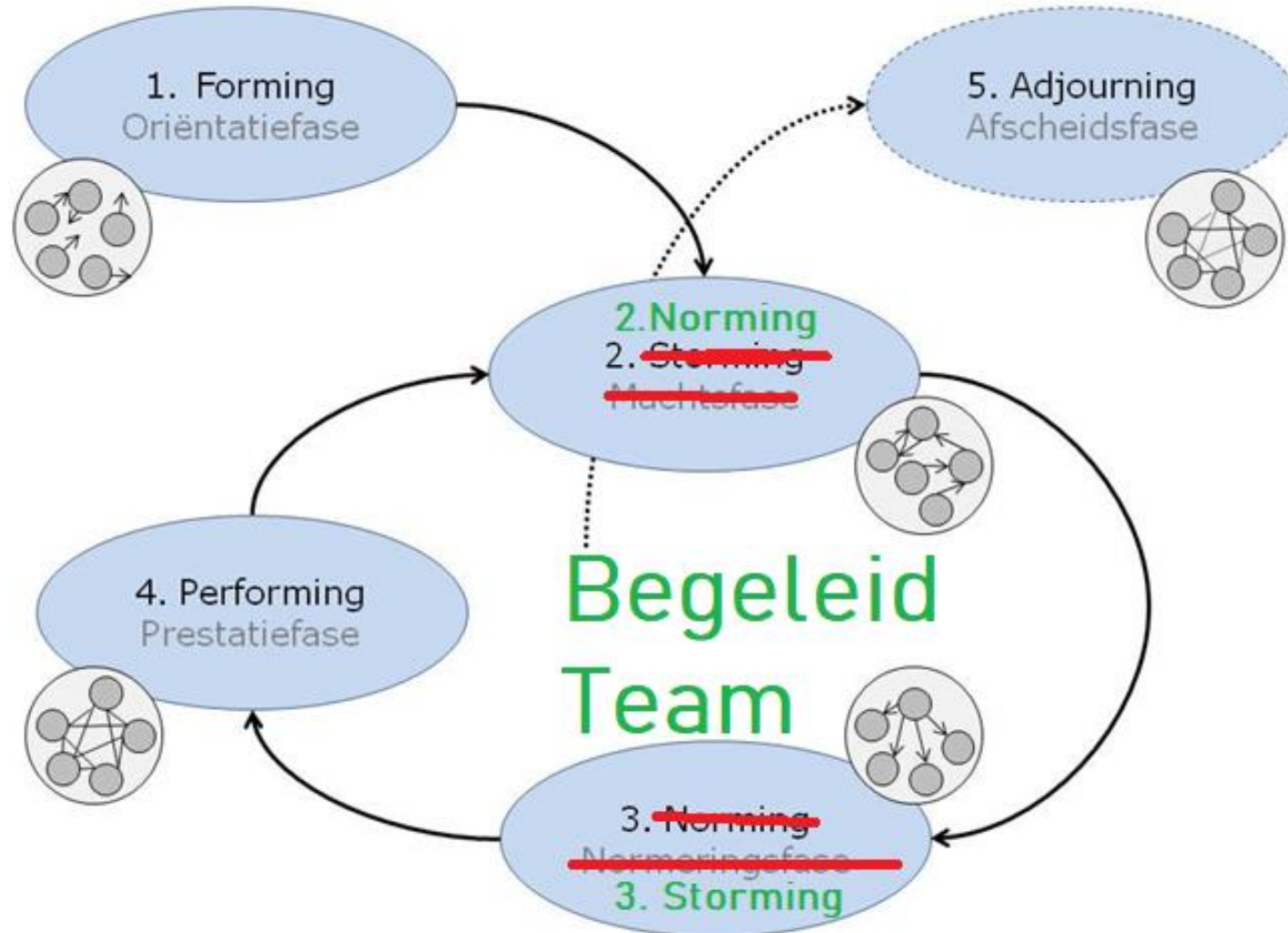

Groepsvormingsproces (theorie van Tuckman)

6 weken

Groepsvormingsproces: normering en monitoring

Forming

<https://www.youtube.com/watch?v=pizQ0mkAjVc&t=253s>

Forming

Forming: de kennismaking/het weerzien

Periode	<ul style="list-style-type: none"> -Start op de eerste schooldag. -Duurt afhankelijk van de leeftijd en de mate waarin leerlingen elkaar kennen één tot zeven dagen. -Als er gedurende het schooljaar nieuwe leerlingen bijkomen is deze fase terug actueel.
Doel	<ul style="list-style-type: none"> -(Hernieuwd) kennismaken met elkaar. -Kennismaken met het lokaal en/of de school.
Activiteiten voor de leerling	<ul style="list-style-type: none"> -Kennismaken, uitwisselen van persoonlijke gegevens, gesprekjes enz.
Rol van de leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> -Verwelkomen -Verbinden (leerlingen in gesprek brengen met elkaar).
Te verwachten gedrag	<ul style="list-style-type: none"> -Afwachtend gedrag, kat uit de boom kijken. -Enthousiast en nieuwsgierig.

Norming

Norming: grenzen stellen

Periode	<ul style="list-style-type: none"> -Start ook op de eerste schooldag. -Duurt zeker drie weken. -Na een vakantie moet deze fase terug eens herkauwd worden.
Doel	<ul style="list-style-type: none"> -Gedragsverwachtingen expliciteren.
Activiteiten voor de leerling	<ul style="list-style-type: none"> -Laten nadenken over belang van gedragsverwachtingen. -Gedragsverwachtingen concreet gedrag en visualiseren.
Rol van de leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> -Duidelijkheid geven over gewenst en ongewenst gedrag -Veiligheid bieden.
Te verwachten gedrag	<ul style="list-style-type: none"> -Respectvol gedrag. -Positieve communicatie.

Storming

Storming: op respectvolle wijze omgaan met elkaar

Periode	<ul style="list-style-type: none"> -Start ongeveer na drie weken. -Duurt meerder weken tot twee maand.
Doel	<ul style="list-style-type: none"> -Leren reageren op het ongewenste gedrag van anderen. -Omgaan met gelijk en ongelijk ervaren.
Activiteiten voor de leerling	<ul style="list-style-type: none"> -Leren problemen en discussies rond het niet naleven van gedragsverwachtingen op te lossen.
Rol van de leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> -Werken aan sociale veiligheid. -Bevorderen van de groepsdynamiek. -Ondersteunen bij probleemoplossing.
Te verwachten gedrag	<ul style="list-style-type: none"> -Samenwerking, helpend gedrag. -Positief problemen oplossen. -Respectvol gedrag naar elkaar. -De anderen aanspreken op ongewenst gedrag.

Performing

Performing

Periode	<ul style="list-style-type: none"> -Start na de twee eerste maanden. -Duurt tot zo een drie a vier weken voor het einde van het schooljaar.
Doel	<ul style="list-style-type: none"> -Jezelf in veiligheid ontwikkelen binnen de activiteiten van de groep.
Activiteiten voor de leerling	<ul style="list-style-type: none"> -Coöperatieve werkvormen. -Projectonderwijs. -Activiteiten om sociale en emotionele competenties uit te bouwen.
Rol van de leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> -Stimuleren en enthousiasmeren. -Talenten tot bloei laten komen. -Sociale vaardigheden bewaken en laten groeien
Te verwachten gedrag	<ul style="list-style-type: none"> -Samenwerking. -Positieve communicatie. -Vriendschappen opbouwen.

Adjourning

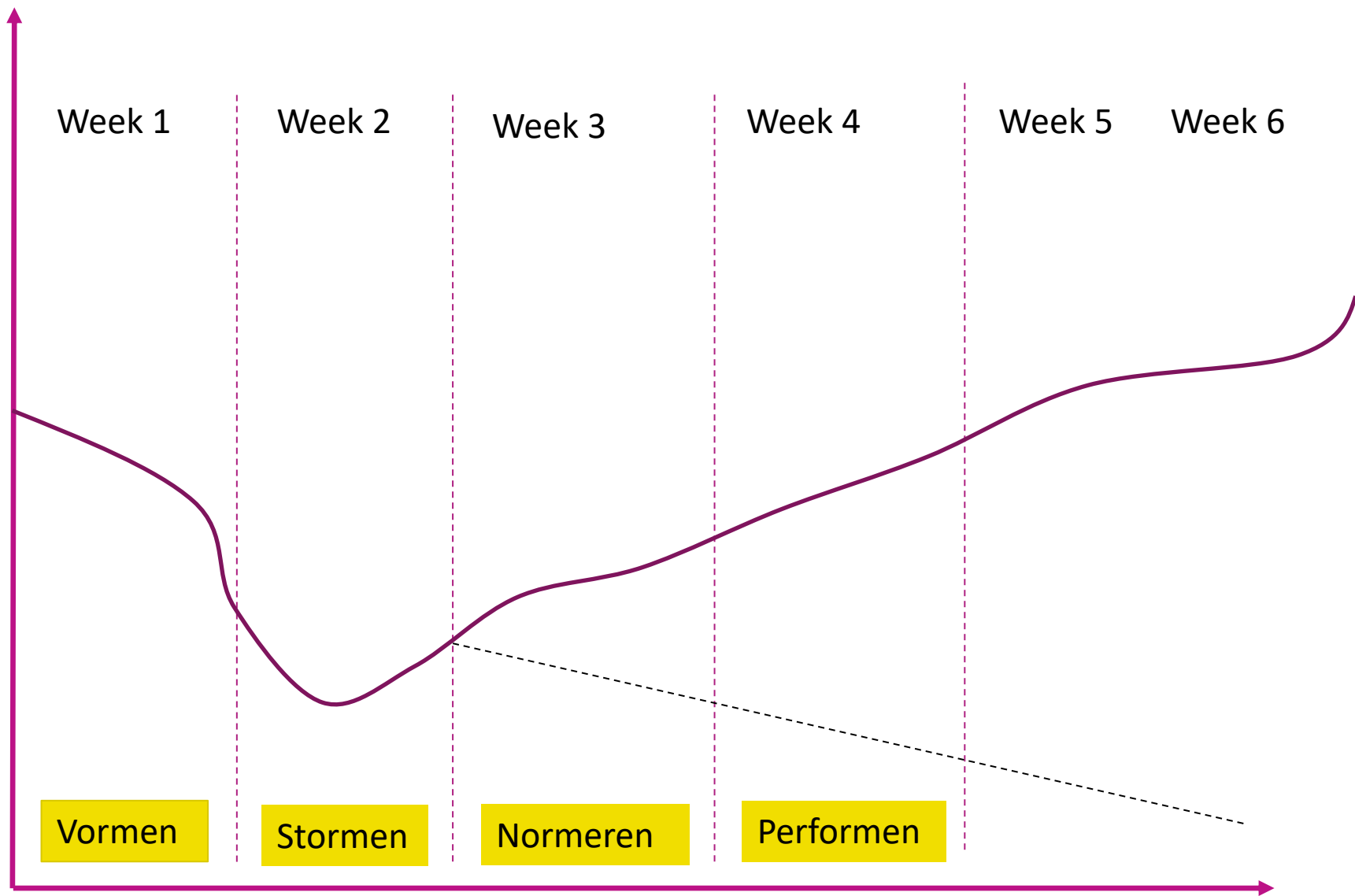

Adjourning: afscheid nemen, afsluiten van het schooljaar

Periode	-Laatste weken van het schooljaar
Doel	-Vorbereiden van het naderende afscheid.
Activiteiten voor de leerling	-Terugblikken op het voorbije jaar. -Vooruitblikken naar het komend schooljaar.
Rol van de leerkracht	-Sfeer en veiligheid bewaken. -Enthousiasmeren en motiveren.
Te verwachten gedrag	-Samenklitten. (behoefte om bij elkaar te zijn, feestjes organiseren...) -Praten over de toekomst. -Vitten (afgeven van de huidige situatie).

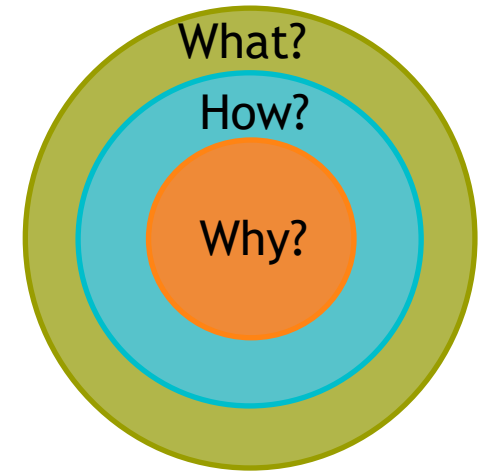

Wat?

Leiding nemen!

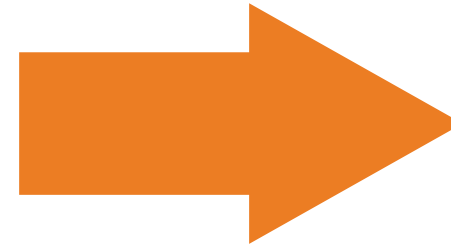
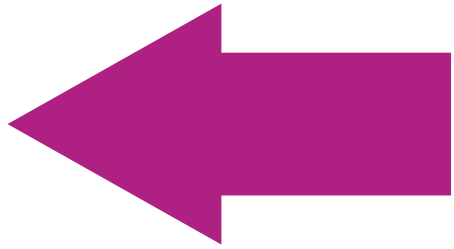
- Informatie, kennismaking, groepsbevordering, afspraken maken, participatie, ...

Rol van de leerkracht

Hoe neem je leiderschap van de groep? Welk soort leiderschap?

Goede groep maken:

- groepsvorming in fases en beïnvloeding daarvan werkt preventief !
- Van bij de aanvang inzetten op groepsproces in de schoolomgeving
- Samen afspraken maken
- Leren evalueren, leren benoemen wat goed en wat fout gaat (groepsnormen)
- Veilig klimaat

Leiderschapsstijl:

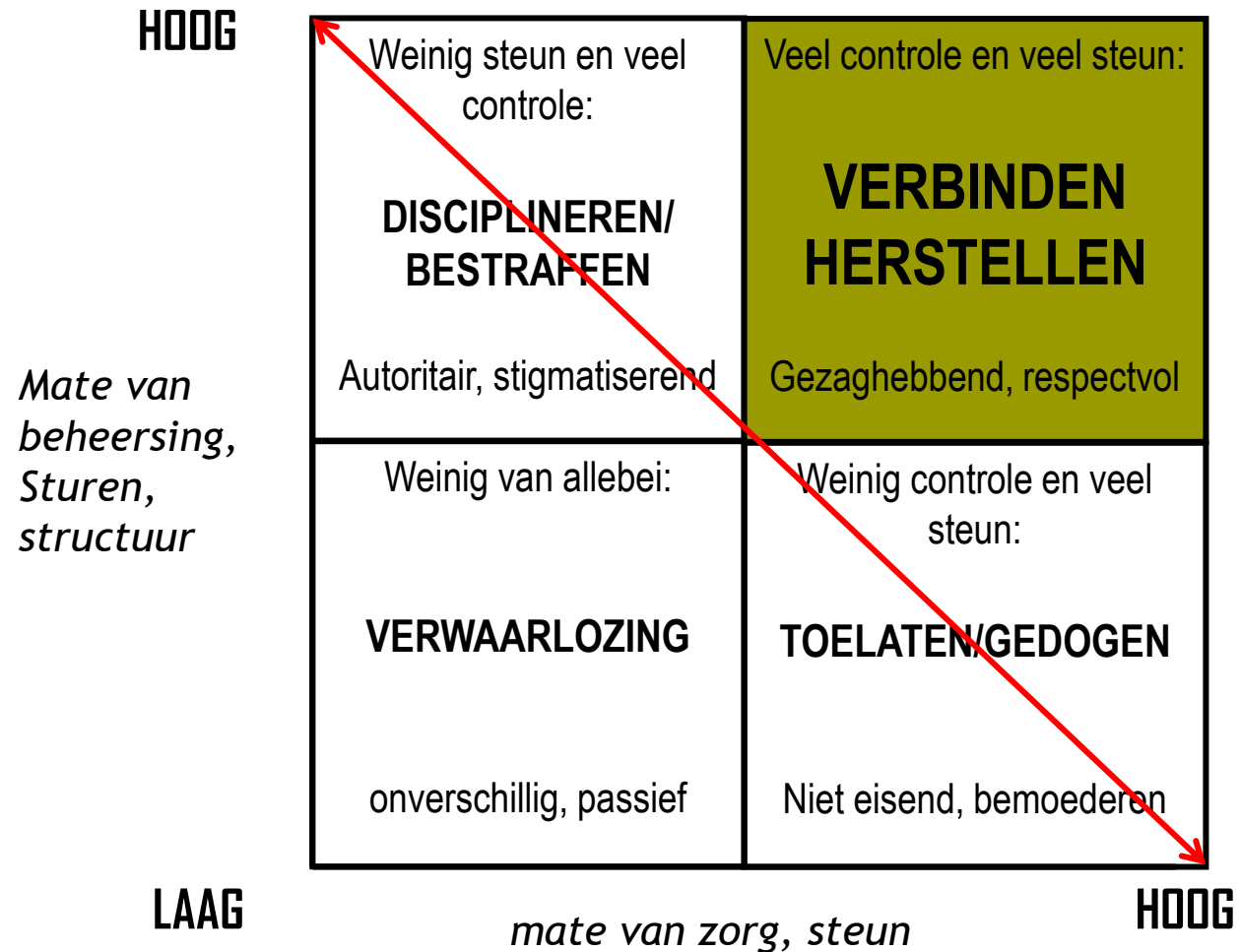
- Verantwoordelijkheid klastitularis = rolmodel
- Werk aan VERBINDING
- Monitoring, grenzen stellen, positieve feedback, positieve bekrachting, problem solving
- 'Nieuwe autoriteit'.
- Bekendmaken en onderwijzen van gedragsverwachtingen.

De sociale-discipline-matrix

(Ted Wachtel 2000)

→ 4 PEDAGOGISCHE STIJLEN

ROL VAN DE LEERKRACHT

FORMING

Persoonlijke interesse tonen in ELKE leerling.

Duidelijke doelen stellen.

Duidelijke GRENZEN stellen.

Assertieve lichaamstaal (er staan)
rustige en kalme stem (laag praten)

Consequent blijven.

► [werkvormen](#)

NORMING

Alert en direct reageren op wat in de klasvergaderingen is besloten.

In gedachten nemen wat mogelijk mis kan gaan en al een strategie voor bedenken.

Blijven inzetten op persoonlijke interesse.

Duidelijke grenzen stellen.

Model staan.

Vertrouwen uiten.

► [werkvormen](#)

STORMING

Model staan voor wat je van je leerlingen verwacht.

Vertrouwen uiten in de mogelijkheden van de leerlingen.

Ruimte bieden om leerlingen zelf oplossingen te laten bedenken voor ontstane problemen.

Blijven inzetten op interesse in leerlingen.

Duidelijke grenzen stellen.

Duidelijke doelen stellen.

► [werkvormen](#)

PERFORMING

Je blijft bewust investeren in het opbouwen van een goede relatie met alle leerlingen.

Reflecteer regelmatig samen met de leerlingen.

Benoem wat je ziet of voelt, geef regelmatig positieve feedback.

Laat ruimte aan de groep

Haal jouw talent als coach naar boven

► [werkvormen](#)

Klasvergaderingen

- **Klasvergadering 1:** Wat gaat er goed bij ons in de groep? (inzetten op forming-fase)
Doel = positieve vormingsproces versterken.
- **Klasvergadering 2:** Regels en afspraken om alles goed te laten verlopen in de klas. (nog in forming-fase)
Doel= veiligheid en duidelijkheid scheppen
- **Klasvergadering 3:** Regels afspreken hoe we met elkaar omgaan in de klas. (inzetten op norming-fase)
Doel= normen zetten, afspraken maken
- **Klasvergadering 4:** contract opstellen (inzetten op norming-fase)
Doel= afspraken verduidelijken, gevolgen bespreken
- **Klasvergadering 5:** consequenties (aandacht voor de storming-fase)
Doel= duidelijkheid creëren over de gevolgen als de grenzen overschreden worden

Pro-actieve cirkel

Mogelijke Zill-doelen:

SErv3

Samenwerken met anderen en zo bijdragen aan het realiseren van een gemeenschappelijk doel

- 5 - 12j Gericht samenwerken in duo of kleine groep - iets aan elkaar kunnen ui...
- 9 - 12j Zich samen verantwoordelijk voelen voor iets - gezamenlijke doelen bep...

SEgb1

Gevoelens en behoeften bij zichzelf en anderen beleven, aanvaarden, herkennen en in taal uitdrukken

- 6 - 12j Nadenken over de oorzaak van die gevoelens - gedragsuitingen van zichz...

SEgb2

Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen

- 4 - 12j Een onderscheid kunnen maken tussen wat men waarmeemt (wat men objecti...

SEiv2

De eigenheid en grenzen van anderen respecteren

- 2.5 - 12j Onbevangen en respectvol omgaan met elkaar - wanneer iemand zijn grenz...

IKwn3

Ervaren hoe waarden en normen kunnen verschillen naar gelang de context en de levensbeschouwelijke traditie

- 2.5 - 12j Ervaren dat waarden en normen die mensen hanteren kunnen verschillen

IKvk4

Situaties die als moeilijk ervaren worden en frustraties ombuigen door te zoeken naar mogelijkheden om er bevrijdend mee om te gaan

- 2.5 - 12j Situaties waarvan men weet dat ze voor hen moeilijk zijn herkennen en ...

FORMING

Ik ben uniek.

- De spelers staan in een kring, het doel is zo snel mogelijk bij 't middelpunt van de kring te raken.
- Dit doe je door een origineel weetje over jezelf te vertellen.
- Als nog niemand hetzelfde heeft meegemaakt of 't zelfde kenmerk heeft, mag je een stap naar voren doen.

<https://mentortijdbrugklas.jouwweb.nl/periode-1/dit-ben-ik/ik-ben-uniek>

Wie staat er voor de klas?

De leerkracht zet een rij van bijv. 3 kinderen voor de klas. Alle kinderen in de klas kijken goed en doen vervolgens de ogen dicht. De leerkracht verandert de volgorde. De kinderen mogen weer kijken en raden hoe het eerst was. Maak het moeilijker door meer kinderen voor de klas te zetten.

Wat is er veranderd?

Zet drie kinderen voor de klas en laat iedereen goed naar deze drie kinderen kijken. Dan doen de kinderen de ogen dicht en verander je iets aan de kinderen voor de klas, bijvoorbeeld een mouw omhoog, een haarband verwisselen, een broekspijp oprollen... De kinderen mogen weer kijken en raden wat er is veranderd.

<https://jufanke.nl/groepsvorming-gouden-weken.html>

FORMING

PIXERS

Ahoi, piraat!

Wijs twee kinderen aan die piraten zijn. Ze varen op hun schip in tegengestelde richting door de kring. Als ze elkaar tegenkomen, geven ze elkaar een high five en zeggen elkaars naam, bijvoorbeeld Ahoi Tim, Ahoi Achmed. Eén van de kinderen gaan zitten. Het andere kind vaart verder, tikt een kind aan dat ook piraat wordt en de andere kant uit vaart. Als ze elkaar tegenkomen geven ze een high five, noemen elkaars naam enzovoorts. Het kind dat twee keer piraat geweest is, gaat zitten en het andere kind vaart verder.

<https://jufanke.nl/groepsvorming-gouden-weken.html>

► [overzicht fasen](#)

Welk dier ben jij?

Nadenken over je eigenschappen en kwaliteiten.

Deze oefening helpt leerlingen om elkaars eigenschappen in hun waarde te zien.

Print de 4 dieren uit op A3 en hang ze in verschillende hoeken van het lokaal.

1. Laat de leerlingen naar het dier lopen waar ze gevoelsmatig het meest op lijken.

Laat leerlingen die bij elkaar in de hoek staan waarom ze voor dit dier gekozen hebben.

2. Bespreek dit klassikaal; welke eigenschappen heeft ieder dier, waarom staan leerlingen daar?

Leerlingen mogen elkaar vragen stellen.

3. Laat leerlingen nadenken op welk dier ze het minst lijken en laat ze naar die hoek kijken.

Wie staat daar, en wat merk je hiervan in de klas?

4. Laat de leerlingen lopen naar het dier waar ze het minst op lijken en laat ze terugkijken naar hun eerste hoek.

Wie staat er nu bij 'hun' dier? Wat doet dit met je?

5. Stuur tijdens het gesprek aan op de kwaliteiten van de dieren.

Sommigen zullen een leeuw lui noemen, terwijl deze erg efficiënt is.

Een vogel lijkt voor de één maar een buitenstaander, terwijl de ander het ziet als een dier met overzicht.

Vooral de omslag van iets negatiefs naar een kwaliteit is erg interessant.

Geef leerlingen aan het einde van de activiteit de ruimte om ideeën voor hun zelfportret vast te leggen.

<https://mentortijdbrugklas.jouwweb.nl/periode-1/dit-ben-ik/welk-dier-ben-jij>

NORMING STORMING

Potlodenketting

Groepsfase: Storming/Norming
Doel: Samenwerken
Materiaal: Potlood of pen
Tijd: 15 minuten

Instructie:

Ga in een kring staan en zorg dat iedereen een potlood of pen in zijn handen heeft (eventueel een aantal kleine kringen maken).
Zorg dat iedereen het potlood of de pen op zijn linkerwijsvinger zet.
Zorg dat iedereen zijn rechterwijsvinger op het potlood of de pen van de rechterbuurman houdt. Als het goed is word er dan een potlodenketting gevormd. Werk altijd op een signaal (bijv. een fluitje of een klap).
Zet nu allemaal 2 passen naar links en zorg dat de potloden niet vallen??
Differentiatie: 2 passen naar rechts, 1 pas naar voren, 1x springen.

Nabespreking:

Wat het makkelijk of moeilijk om een kring te maken?
Wat hielp en wat hielp niet?
Moest je goed op anderen letten?

Denken - Delen - Uitwisselen

Groepsfase: Storming/Norming
Doel: Samenwerkingsvaardigheden: Luisteren en informatie uitwisselen
Materiaal: geen
Tijd: 5 minuten

Instructie:

Je geeft de leerlingen een opdracht of stelt een vraag. De leerlingen krijgen een á twee minuten om over het antwoord na te denken. Daarna overleggen ze in tweetallen. Tenslotte worden de antwoorden klassikaal uitgewisseld. Het is een handige werkvorm om voorkennis te activeren of om te oriënteren op een opdracht.

Samen tekenen

Groepsfase: Storming/Norming
Doel: samenwerken
Materiaal: Stiften, touwtjes en tekenblad
Tijd: 15 minuten

Instructie

Maak vier touwtjes vast aan een stift. Deze stift leg je in het midden van het tekenblad. Teken nu met elkaar een huis zonder dat je de stift aanraakt. Elk kind mag maar één touwtje vasthouden.

<https://www.klassenkracht.nl/wp-content/uploads/2019/08/ebook-108-werkvormen-6-sept-2018.pdf>

NORMING STORMING

🎯 *Doel:* De leerlingen geven complimenten aan elkaar.

⚙️ *Uitvoering*

- Als de leerlingen zeggen geen compliment te weten, is dit niet mogelijk: ze hebben immers de 'Dit ben ik'-bladen of al een paspoort gemaakt over zichzelf en de andere ook net bekeken.

"Iedereen gaat kijken naar de positieve eigenschappen van de leerling dat voor jou in de kring zit en van de leerling die na van hem in de kring zit."

De leerkracht wijst aan welk kind begint met het maken van een compliment aan de leerling die voor van hem zit.

Die leerling geeft een compliment aan de leerling na hem.
De leerling na hem bedankt voor het compliment en geeft een compliment terug.

De volgende leerling complimenteert aan de leerling na hem.
Deze bedankt weer en complimenteert terug. Ga maar zo door.

👥 *Organisatie*

Maak een kring waar de leerlingen toevallig naast elkaar komen zitten. Dit kan bijvoorbeeld door briefjes met nummers. Elk nummer geeft aan welke plaats ze mogen.

Als leerkracht zijn korte complimenten voldoende.
De leerkracht neemt niet deel aan de kring.

De leerkracht complimenteert beide leerlingen: "Goed zo, dat waren fijne complimenten."

Tot heel de kring is geweest.

🗨️ *Nabespreking*

- *Vond je het moeilijk om complimenten te geven?*
- *Hoe was het om een compliment te krijgen?*

▶ [overzicht fasen](#)

ADJOURNING

- Een brief schrijven aan zichzelf. Leerlingen kunnen een brief of kaart aan zichzelf schrijven over wat ze zichzelf wensen voor de toekomst. ...
- Groepscadeau maken voor de school. ...
- Afscheid nemen van de andere leerlingen.

Ze kunnen bijvoorbeeld **trakteren** of een activiteit organiseren. Als school kun je hieraan koppelen dat de ene klas een **kleinigheidje** geeft aan een andere klas. Bv. voor de leerlingen van het 6^e lj die vertrekken een **gelukspoppetje** met een mooie wens of een stekje van een plant of boom, omdat ze straks verder groeien.

Afscheidboek

Groepsfase: Adjourning
Doel: Positieve herinneringen aan de groep ophalen
Materiaal: Geen
Tijd: va. 30 minuten

Instructie:

Maak samen met de klas een afscheidboek. Kies een mooie foto en titel voor de omslag en schrijf een persoonlijk voorwoord. Kies samen foto's uit om toe te voegen. Alle leerlingen kunnen een persoonlijke pagina maken.

Voorbeelden van vragen die ze op deze pagina kunnen beantwoorden:

Omschrijf je klas
Leuk op school vind ik ...
Mijn favoriete juf of meester is ...
De leukste vakken vind ik ...
Vakken die ik niet leuk vind zijn ...
Het leukste dit jaar was ...
Mijn beste vrienden waren/zijn ...
Wat we tijdens het buitenspelen heel graag deden ...
De leukste herinneringen die ik heb aan school zijn ...
Over 20 jaar ben ik ...

Kopieer voor elke leerling een afscheidboek of laat het maken (bijvoorbeeld via <https://www.vriendenboeken.nl/afcheid-groep-8>).

► [overzicht fasen](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=SFnMTHhKdkw>

Nood aan verdere info...

- Bert.dejonghe@katholiekonderwijs.vlaanderen
- Ellen.beeckmans@katholiekonderwijs.vlaanderen
- Evi.mullens@katholiekondewijs.vlaanderen

Bedankt!

fb.com/KatholiekOnderwijsVlaanderen

linkedin.com/company/katholiekonderwijsvlaanderen

twitter.com/KathOndVla
twitter.com/BoeveLieven

instagram.com/kathondvla